

Draaiboek: Basisvaardigheden Modusgerichte Cognitieve Schematherapie bij persoonlijkheidsproblematiek tbv GZ opleiding Cariben – 30 uur

Algemene inleiding:

De module is een vervolgmodule in cognitieve schematherapie voor gedragstherapeuten i.o. tot GZ psycholoog, werkzaam op Aruba, Curaçao, Sint-Maarten of de BES eilanden. Voor hen zijn de reguliere modules schematherapie in Nederland niet mogelijk om te volgen vanwege het wekelijkse karakter. Er is plaats voor 20 deelnemers, de lessen worden gegeven door 1 docent. De les wordt verzorgd in het Nederlands, Papiaments of Engels en vragen kunnen in Nederlands, Papiaments of Engels worden besproken. Ook huiswerk kan in deze talen of in het Spaans worden ingeleverd. Doel is de deelnemer, die voorafgaand het basisdeel van de module cognitieve gedragstherapie heeft afgerond, op theoretisch en praktisch niveau kennis te laten nemen van de denk- en werkwijze die in het algemeen binnen de cognitieve schematherapie wordt gehanteerd. De deelnemer is aan het einde van de module in staat om onder supervisie cognitieve schematherapieën uit te voeren. Deze module zal verspreid worden over 5 dagen gegeven worden (van elk 6 uur). Deze 30-uurs module heeft een werklast van 87,50 werkuren totaal, waarvan 52,5 uur huiswerkopdrachten. De huiswerkopdrachten worden tijdens elke ontmoeting besproken. Het betreft eigen casuïstiek dan wel onderling oefenen met eigen inbreng.

De eerste 3 dagen gaan over behandeling bij de borderline persoonlijkheidsstoornis. De vierde dag gaat over de narcistische persoonlijkheidsstoornis en de laatste over de ontwijkende persoonlijkheidsstoornis en 'aanvallende' copingmodi.

Vaak wordt aan de hand van te behandelen schemamodi besproken hoe deze te behandelen. Daarnaast wordt de lijn van behandeling conform het gedragstherapeutisch proces besproken. Verondersteld wordt dat het gedragstherapeutisch proces bekend is. Daardoor worden sommige stappen uitgediept conform de cognitieve schematherapie en andere gedeelten als bekend verondersteld. De in deze module te nemen stappen zijn de stappen vergelijkbaar met die uit de taxatiefase, probleemsamenhang, metingen, betekenis- en functieanalyse, interventiefase en evaluatiefase van het gedragstherapeutisch proces.

In het kader van de probleemsamenhang en probleemselectie wordt het uitvoeren van cognitieve schemacasusconceptualisaties en modusconceptualisaties doorgenomen en gelegd naast de cognitieve casusconceptualisaties geformuleerd door Beck ea. In het kader van metingen wordt de afname van o.a. de YSQ en SMI en de plaats naast overige vragenlijsten besproken. In het kader van registraties wordt de wijze waarop klachten, gevoelens, stemmingen, gedachtes en gedragingen kunnen worden herkend en geregistreerd besproken. In het kader van functie- en betekenisanalyses wordt per modus gekeken welke gebeurtenissen activatie van de modi uitlokken welke cognitieve schema's geactiveerd worden, welk operant gedrag daarop volgt en onder welke bekrachtiging dat staat. Daarnaast wordt aanvullend gewerkt met de zelfanalyses conform het boek van Adriaan Sprey. Behandelpannen worden doorgenomen. In het kader van behandeling worden interventies die zowel referentiële als sequentiële relaties dienen te beïnvloeden besproken, zoals de kosten-batenanalyse, imaginatie met rescripting, de meerstoelentechniek, het historisch rollenspel en de toepassing van limited reparenting en limit setting binnen de therapeutische relatie. De problemen van borderliners en narcisten betreffen vaak getriggerde referentiële verbanden met een identiteitsrelatie. Deze doen zich ook voor in de relatie met de behandelaar zodat juist ook gefocust wordt op de therapeutische relatie. Tegelijkertijd dient de behandelaar met de genoemde doelgroep zich bewust te zijn van wat er bij hem of haarzelf wordt opgeroepen en hoe deze handelt. De zelfanalyses van Sprey en schemamodi van de therapeut zelf worden ingezet om het eigen gevoel te herkennen, te hanteren en om de juiste aanpassingen te kunnen doen om de therapeutische relatie als behandelinstrument in te zetten. Ook stijlverschillen die er in het veld bestaan worden besproken (zwart wit gezegd: de 'cognitieve' versus 'experientele' benadering). Pure cognitieve interventies zoals het bijhouden van een logboek met bewijzen die dienen als bewijs tegen kernschema's, meerdimensioneel evalueren en een historische toets worden als bekend verondersteld. Ook wordt

stilgestaan bij evaluatie en bijsturing van het behandelplan. Daarnaast vindt er literatuurstudie plaats.

Welke competenties worden besproken/getoetst?

Gezien de nadruk die er ligt op competentiegericht leren en evalueren, worden de competenties die aan bod komen in deze vervolgmodule omschreven. Door regelmatige toetsing middels o.a. rollenspellen wordt mede vastgesteld in welke mate de deelnemers voldoen aan de gewenste competenties.

Basiscompetenties:

- Kennis hebben van belangrijke psychologische theorieën: leertheorie, cognitieve theorieën (waaronder Beck's schematheorie, kennis over emotionele basisbehoeften, vroege ontwikkelingsfasen), in combinatie met kennis over basale temperamenten.
- Voldoende kennis hebben van operante en klassieke conditionering om FA's en BA's te kunnen maken, van schema's en modi om deze te herkennen en van daaruit voortvloeiende behandelprocedures te ontwerpen en uit te voeren.
- Gespreksvoering: adequate samenvattingen kunnen geven in cognitieve schematermen, synthetiserende vragen kunnen stellen, socratische dialoog beheersen, emoties exploreren.
- Vermogen hebben om cliënten te betrekken bij het therapeutisch proces.
- Herkennen van activering van schema's. Therapeutische attitude kunnen tonen: empathie tonen wanneer nodig, echtheid en transparantie kunnen overbrengen, uitleggen waarbij ingevoegd wordt bij het perspectief van de cliënt, kunnen activeren en motiveren, respect tonen voor de cliënt en kunnen aansluiten bij emotionele basisbehoeften.
- Hypotheses kunnen opstellen over het ontstaan en voortbestaan van problemen bij cliënten.
- Complexe problematiek samen met een cliënt kunnen reduceren tot een overzichtelijke conceptualisering
- Het op een begrijpelijke manier kunnen overbrengen van een schema conceptualisatie.
- Genereren van begrijpelijke behandeldoelen en deze samen met de cliënt opstellen.
- In staat zijn om met de cliënt zinvolle keuzes te maken voor de aan te pakken probleemgebieden.
- In staat zijn om een behandelplan in de praktijk ook vorm te geven door doelen te formuleren en deze te bewaken.
- In staat zijn om relevante en zinvolle metingen te gebruiken om het therapeutisch proces te ondersteunen: zowel ter ondersteuning van de beschrijvende diagnostiek, metingen om de voortgang van de behandeling te evalueren, als metingen ter ondersteuning van het gedragstherapeutisch proces: idiosyncratische metingen.
- In staat zijn om de behandeling gepland af te ronden en relevante terugvalpreventiemethodieken toe te passen.

Specifieke competenties

- In staat zijn om een aantal technieken zelfstandig toe te passen: taxerende imaginaties, het creëren van een imaginaire veilige plek, het toepassen van een neerwaartse pijltechniek, het toepassen van (niet traumaverwerkingsgerichte) imaginatie met rescripting, het toepassen van het historisch rollenspel, de meerstoelentechniek.
- Kennis hebben van de (schema's en modi van de) borderline persoonlijkheidsstoornis, narcistische persoonlijkheidsstoornis en de vermijdende persoonlijkheidsstoornis.
- Weten hoe op de kindmodi, disfunctionele (ouder of liever protagonist)modi en beschermermodi te reageren.
- Het hanteren van activatie van referentiele conditionering met een identiteitsrelatie en bijpassend overcompensatie binnen de therapie:

Omgaan met de modus van de boze beschermer, de modus van het razende kind, de modus van de zelfverheerlijker en de pest-en-aanvalsmodus. Omgaan met dwingend appél van de cliënt.

Metacompetenties

- Het kunnen hanteren van limited reparenting gedurende de therapie.
- Het kunnen begrenzen van ongewenst en therapieondermijnd gedrag
- Het kunnen toepassen van empathische confrontaties over zich herhalend ongewenst operant gedrag van de cliënt.
- Herkennen van disfunctionele coping als overgave, vermijding en overcompensatie
- Het kunnen herkennen van je eigen emotionele gemoedstoestand (BA's en FA's) gedurende therapie en daar adequaat op kunnen reageren (zelfanalyses maken met aanpassingen in je behandeling).
- Je eigen energieniveau kunnen aanpassen en inzetten om de gewenste interactiewijziging te bereiken (uit eigen beschermermodus kunnen stappen).
- Het vermogen hebben om rekening te houden met de actueel emotionele toestand van de cliënt en het cliëntperspectief bij het toepassen van behandelinterventies.
- In staat en bereid zijn om feedback van de cliënt op te roepen en adequaat hierop te reageren middels aanpassing van behandelprocedures.
- Humor en relativering adequaat en passend kunnen hanteren.

Toetsing

Toetsvorm	Toetsmoment	Beoordelaar
Aanwezigheid	Alle ontmoetingen	Erik Stolk
Participatie in de les	Alle ontmoetingen	Erik Stolk
Kennistoets	Impliciet elke les	Erik Stolk
Vaardigheidentoets	Expliciet door plenaire rollenspellen en impliciet tijdens oefeningen.	Erik Stolk
Toetsen gericht op inzicht en toepassing	De introductie in de cognitieve schematherapie wordt schriftelijk getoetst (toets I) met een eindtoets (uitgedeeld op dag 5). In deze eindtoets wordt beschrijvende diagnostiek, weergave van schemalijsten, een modus of schemaconceptualisatie, behandelplan van de behandelaar zelf getoetst in de vorm van een casus. De deelnemer heeft 4 weken de tijd de toets in te leveren en kan binnen 2 weken een beoordeling verwachten. Bij een onvoldoende wordt een herkansing aangeboden	Erik Stolk
Toetsing gericht op reflectie	Tijdens elke les en in eindtoets	Erik Stolk

Aanwezigheidsplicht voor deelnemers:

Bij een aanwezigheid van 100% is aan de aanwezigheidsplicht voldaan.

Wanneer er sprake is van overmacht of ziekte dient de deelnemer zich af te melden bij de hoofddocent die een voorstel voor compensatie doet. Bij verzuim van maximaal 10% van de contacttijd moeten de huiswerkopdrachten van de verzuimde uren worden ingehaald om aan de aanwezigheidsplicht te voldoen.

Bij verzuim tot 20% van de contacturen moeten de huiswerkopdrachten van de verzuimde uren worden ingehaald en moeten er extra opdrachten worden gedaan ter compensatie van de gemiste contacturen om aan de aanwezigheidsplicht te voldoen.

Bij verzuim van 20% of meer moeten de gemiste contacturen binnen een jaar na het einde van de module worden ingehaald in een andere module. Pas nadat de uren zijn ingehaald, wordt voldaan aan de aanwezigheidsplicht.

Toetsing en beoordeling:

De deelnemer heeft deze module met goed gevolg doorlopen als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- De deelnemer voldoet aan de aanwezigheidsplicht.
- De deelnemer is geslaagd voor een schriftelijke eindtoets waarin de leerdoelen van de basismodule worden getoetst;
- De deelnemer is door de docent geschikt bevonden voor voortzetting van de opleiding tot cognitief gedragstherapeut. Dit moet gebleken zijn uit inbreng en opstelling tijdens de basismodule.

Certificaat:

Aan het eind van de module ontvangt iedere geslaagde deelnemer een door de VGCT afgegeven certificaat

Werkuren:

Deze 30-uurs module heeft een werklast van 87,50 werkuren totaal, waarvan 52,5 uur huiswerkopdrachten.

Evaluatie:

De lessen en het optreden van de docent worden na afloop digitaal geëvalueerd in het kader van een standaardprocedure die geldt vanuit de gz-opleiding verzorgd vanuit Rino Zuid.

De hoofddocent:

Erik Stolk woont en werkt sinds 2014 op Curaçao en is supervisor gedragstherapie sinds 2009. Hij heeft eerder regelmatig les gegeven in de opleiding tot gedragstherapeut of GZ-psycholoog over onderwerpen binnen de cognitieve gedragstherapie (waaronder ook cognitieve schematherapie) van Rino Eindhoven, Utrecht en Rotterdam en is herhaaldelijk docent geweest binnen basismodules VGCT. Deze module is in 2016 eerder geaccrediteerd geweest.

Hij volgde zelf de basismodule schematherapie voor borderliners bij Marjon Nadort en volgde 3 modules en supervisie bij Joan Farrell & Ida Shaw over groepsgerichte schematherapie en nam als behandelaar deel in een pilot onderzoek groepsgerichte schematherapie. Hij is tevens geregistreerd als group schematherapist ISST.

Handboekenlijst:

De volgende handboeken dienen als uitgangspunt:

- Beck, A.T., Davis, D.D. & Freeman A. (2014). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. Guilford Press.
- Farrell, J.M., Reiss, N., Shaw, I.A. (2014). *The schema Therapy Clinician's Guide. A complete resource for building and delivering individual, group and integrated schema mode treatments programs*. Wiley Blackwell.
- Sprey, A. (2017, 3^e druk). *Praktijkboek persoonlijkheidsstoornissen. DSM-5, diagnostiek, cognitieve gedragstherapie en therapeutische relatie*. Bohn Stafleu van Loghum
- Vreeswijk, M., Broersen, J., & Nadort, M. (2008). *Handboek schematherapie. Theorie, praktijk en onderzoek*. Bohn Stafleu Van Loghum. (ook in het Engels beschikbaar)
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2020, 2^e ongewijzigde druk). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Bohn Stafleu Van Loghum. (Ook in het Spaans en Engels beschikbaar)

Aanvullende literatuur wordt bij aanvang van de module verstrekt in de vorm van fotokopieën. Verder worden kopieën van artikelen verstrekt. Voor elke ontmoeting dient de opgegeven literatuur te worden bestudeerd.

Video:

Er wordt onder andere gebruik gemaakt van videomateriaal over schematherapie:

- *Schematherapy. Working with modes (2010)*, met therapeuten: o.a. Remco van der Wijngaart, David Bernstein, Marjon Nadort.
- *Schematherapy, Step by step (2018)*, met therapeuten o.a. Remco van der Wijngaart en Hannie van Genderen
- *Fine tuning Chairwork in Schematherapy (2018)*, met therapeuten o.a. Christopher Hayes en Remco van der Wijngaart
- *Fine tuning imagery and rescripting (2016)* met therapeuten o.a.. Remco van der Wijngaart en Christopher Hayes.

Werkwijze:

In de module wordt gebruik gemaakt van verscheidene werkvormen zoals presentaties door de docent, audio-visueel materiaal betreffende schematherapie, demonstratie van technieken, oefening van vaardigheden door middel van rollenspellen (plenair en in subgroepen) en bespreking van casuïstiek. Iedere dag is er lunchpauze en in het ochtend en middagdeel een korte pauze.

Opzet van de ontmoetingen:

- Bespreking van de bestudeerde stof
- Toelichting door de docent
- Het oefenen van het in praktijk brengen van de theorie met behulp van hierboven genoemde werkvormen
- Het bespreken van huiswerkopdrachten
- Het bespreken van de casuïstiek uit de praktijkinstellingen
- Reflectie op de verbinding van theorie en praktijk en eigen rol van therapeut
- Verbinding met de volgende en vorige ontmoeting.
Er is bewust gekozen voor het bespreken van de casusconceptualisatie als reeds een beeld gevormd is over de kennis van schema en modi, het ontstaan, de uitingsvorm en de gevolgen omdat behandelaren dan een realistischer beeld hebben van wat een conceptualisatie behelst.

Huiswerk:

Het huiswerk bestaat uit het bestuderen van de literatuur en uit enkele opdrachten, zoals het maken van bijvoorbeeld analyses van een eigen casus. Deze worden besproken in de groep.

Datums

24 t/m 28 september 2020. Er is bewust gekozen voor 5 opeenvolgende dagen in plaats van wekelijkse zittingen, omdat deelnemers wonen op verschillende eilanden en wekelijkse ontmoetingen daardoor niet kunnen worden gerealiseerd. Zo is ook de GZ-opleiding in de Cariben vormgegeven, waarvan deze module onderdeel uitmaakt.

Locatie:

Bonaire, Mental Health Caribbean, Plaza Fraternal di Tilburg 2

Lesdag 1 (ontmoeting 1 & 2)

VERVOLGMODULE

Onderwerpen:

- Inleiding in de schematheorie
- Schema's en coping
- Modi en coping
- Schemavragenlijsten
- De opzet en het doel van cognitieve schematherapie

Leerdoelen

1. Weten welke schema's en modi er zijn en welke een rol spelen bij de borderline persoonlijkheidsstoornis. Weten dat schema's en modi bestaan uit dysfunctionele betekenissen en leiden tot disfunctionele coping
2. Weten waar een cognitieve schematherapie in grote lijnen uit bestaat (conform het gedragstherapeutisch proces)
3. Weten hoe schemavragenlijsten te gebruiken
4. Herkennen van activatie van schema's en schemamodi en de wijze van disfunctionele coping bij de cliënt (overgave, vermijding, overcompensatie).
5. Herkennen hoe de schema's (FA's en BA's) van de client inwerken op schema's (FA's en BA's) bij de therapeut
6. Het kunnen uitleggen wat schematherapie is
7. Het kunnen toepassen van diagnostische imaginaties in de exploratiefase.

Verplichte literatuur voor dag 1:

- Beck, A.T., Davis, D.D. & Freeman A. (2014). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. Guilford Press. Hoofdstuk 2 (Theory of Personality Disorders) p. 35-63.
- Farrell, J.M., Reiss, N., Shaw, I.A. (2014). *The schema Therapy Clinician's Guide. A complete resource for building and delivering individual, group and integrated schema mode treatments programs*. Hoofdstuk 2 (Schema Therapy basics) p 5-20
- Sprey, A. (2017). *Praktijkboek persoonlijkheidsstoornissen. DSM-5, diagnostiek, cognitieve gedragstherapie en therapeutische relatie*. Bohn Stafleu van Loghum Hoofdstuk 1 (classificatie, diagnostiek, FA, BA bij pers. st.) p 83-106.
- Vreeswijk, M., Broersen, J., & Nadort, M. (2008). *Handboek schematherapie. Theorie, praktijk en onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. Hoofdstuk 2 (een beknopte geschiedenis van schematherapie), p. 9-16. Hoofdstuk 3 (theoretisch model schema's copingstrategieën en modi), 17-31. Hoofdstuk 6 (het gebruik van vragenlijsten), p. 57-71.

Totaal 102 pagina's

Huiswerkopdracht:

Bedenk een cliënt die lastig in het contact is en noteer in het invulveld hieronder

Aanbevolen literatuur:

- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2020). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Bohn Stafleu Van Loghum. Hoofdstuk 1, p. 1-66.

Tijdschema lesdag 1

tijdstip	activiteit	leerdoel	werkvorm
07:30 - 08:00	kennismaking, verwachtingen/ leerdoelen		plenair
08:00 - 08:40	Beck's schematheorie, conceptualisatie van Beck's (stoornisspecifieke) kerngedachten en strategieën versus de kernschema's en coping binnen schematherapie en relatie tot de holische theorie en betekenis en functieanalyses (zie Sprey)	1	presentatie en plenaire voorbeelden
08:40 - 08:50	Video schema's	1	video
08:50 - 09:20	schemavermijding, overgave en overcompensatie	4	plenair
09:30 - 09:40	pauze		
09:40 - 09:50	herkennen overgave, vermijding, overcompensatie	4	plenaire oefening
09.50-10.00	Rijdende Rechter schemaovergave, 'Precious' schemaovercompensatie	4	video
10:00-10.40	Presentatie: Diverse modi, bijpassende operanten en responen, 'onderliggende emotionele behoeften' en uitleg schematherapie	4	plenair
10.40-11.00	Oefening geven van uitleg over schematherapie	6	Oefeningen in 3-tallen
11:00-12:00	pauze		
12:00 - 12:45	activatie van eigen schema's, in interactie met client, het 'gevoel' omzetten in BA's, FA's conform Sprey	5	presentatie
12:45 - 13:45	Oefening maken FA, BA van client en jezelf	5	oefening plenair
13:45 - 13:55	pauze		
13:55 - 14:40	Oorsprong van schema's: Schemavragenlijsten en diagnostische imaginaties	2, 3	presentatie
14:40 - 15:00	Oefenen met rollenspel: introductie schema's en modi bij cliënt, eerste diagnostische imaginatie	7	Oefeningen in 2-tallen
15:00 - 15:30	discussie/vragen, toepassingen in de praktijk		

Lesdag 2 (ontmoeting 3 & 4)

VERVOLGMODULE

Onderwerpen:

- Omgaan met de modus van de beschermer, en kwetsbaar kind
- Limited reparenting als basishouding
- Basisinterventies: imaginatie met rescripting, meerstoelentechniek

Leerdoelen: aanleren van de volgende competenties:

1. Het kunnen herkennen van activatie van de kwetsbaar kindmodus, beschermer, blijie kindmodus en gezonde volwassene.
2. Het kunnen toepassen van experiëntiële technieken om de kwetsbaar kindmodus te activeren, of gekoppelde herstructurering te laten plaatsvinden (veiligheid, verbondenheid, acceptatie, expressie en spel). Het doorbreken van gevoelsvermijding.
3. Het kunnen uitvoeren van een socratische dialoog/kosten batenanalyse over de effecten van het (operante gedrag) van de beschermer en hoe het de basale schema's en voorwaardelijke schema's en lijden in stand houdt.
4. Het kunnen toepassen van een meerstoelentechniek waarin de modus van de beschermer gemotiveerd wordt de therapeut (en of client) de modus van kwetsbaar kind te laten steunen.
5. Het kunnen toepassen van limited reparenting als basishouding en specifiek bij activatie van de kwetsbaar kindmodus om oude schema's te wijzigen.
6. Het kunnen creëren van een veilige plek voor de cliënt als manier om bij referentiele gevoelens van onveiligheid coping toe te passen en om na imaginaties in therapie een gevoel van veiligheid te bewerkstelligen.
7. De modus van het blijie kind kunnen toepassen als emotieregulatie in therapie

Verplichte literatuur voor dag 2:

- Farrell, J.M., Reiss, N., Shaw, I.A. (2014). *The schema Therapy Clinician's Guide. A complete resource for building and delivering individual, group and integrated schema mode treatments programs.*
Hoofdstuk 5 (The individual Schema Therapy sessions):
paragraaf 5.1 (Schema Therapy Conceptualization and Goals), p 265-267
paragraaf 5.2 (Maladaptive Mode sessions), p 267-279
paragraaf 5.4 (Vulnerable Child Mode sessions), p 292-301.
- Vreeswijk, M., Broersen, J., & Nadort, M. (2008). *Handboek schematherapie. Theorie, praktijk en onderzoek.* Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
Hoofdstuk 5, (gebruik van experiëntiële technieken voor diagnostiek) p. 47-56
Hoofdstuk 7, (casusconceptualisatie in schematherapie) p. 73-89
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2020). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten.* Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
Hoofdstuk 2, p. 67-96
Hoofdstuk 8, (werken met schemamodi) p. 287-322.

Totaal 115 pagina's

Aanbevolen literatuur:

- Farrell, J., Shaw, I.A. (1994). Emotional Awareness Training: A Prerequisite to Effective Cognitive Behavioral Treatment Of Borderline Personality Disorder. *Cognitive and Behavioral Practice* 1, p. 71-91
- Kellogg, S. (2015). Transformational Chairwork: Using psychotherapeutic dialogues in clinical practice. London: Rowman & Littlefield.
Hoofdstuk 6 Internal dialogues; inner critic and negative schema voices. p.87-111.

- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2005). Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. Hoofdstuk 4, (experientiele strategieën) p. 117-153

Vorbereiding ontmoeting

- Lezen literatuur
- Opdracht: Geef een voorbeeld van operant, therapie interfererend gedrag aan en geef aan welke schema's en modi kunnen zijn geactiveerd bij de cliënt. Noteer in het invulveld hieronder.

Tijdschema lesdag 2

tijd	activiteit	leerdoel	werkvorm
07:30 - 08:15	Samenvatting vorige dag, huiswerk		
08.15 - 08.45	Presentatie en Dvd: Modus van de beschermer: kosten baten analyse	1	video
08:45 - 09:00	Oefenen kosten baten analyse	3	oefening plenair
09:00 - 09:30	Demonstratie: meerstoelentechniek beschermer	2, 4	demonstratie
09:30 - 09:45	pauze		
09.45 - 10.30	rollenspel meerstoelentechniek bij beschermer	2, 4	Oefeningen in 3-tallen
10:30 - 11:00	Modus Kwetsbaar Kind en Limited Reparenting	1, 5	presentatie
11:00 - 12:00	pauze		
12:00 - 12:45	Demonstratie creëren van veilige plek	6	video
12:45 - 13:30	Oefenen veilige plek	6	Oefeningen in 2-tallen
13:30 - 13:45	theepauze		
13:45 - 14:15	Modus van het Blijde Kind en Gezonde Volwassene	1	presentatie en video
14:15 - 14:45	Oefenen met blijde kind modus	7	Oefeningen in 2-tallen
14:45 - 15:45	Discussie/ vragen		plenair

Lesdag 3 (ontmoeting 5 & 6)

VERVOLGMODULE

Onderwerpen:

- De schemacasusconceptualisatie en modusconceptualisatie naast Holistische theorie en FA, BA.
- Beschrijving en doel van diverse registratieopdrachten.
- De straffende oudermodus
- Eigen belemmerende schema's
- Historisch rollenspel

Leerdoelen:

1. Het kunnen toepassen van (niet traumaverwerkingsgerichte) imaginatie met rescripting om disfunctionele schema's te wijzigen.
2. Weten hoe om te gaan met de modus van de straffende ouder.
3. De therapeutische relatie kunnen aanpassen aan de schema's van je client
4. Het kunnen verzamelen van relevante informatie voor een schema- of modusconceptualisatie
5. Weten welke schema's jij als behandelaar hebt en welke schema's van cliënten je kunnen triggeren.

Verplichte literatuur voor dag 3:

- Farrell, J.M., Reiss, N., Shaw, I.A. (2014). *The schema Therapy Clinician's Guide. A complete resource for building and delivering individual, group and integrated schema mode treatments programs.*
Hoofdstuk 5 (The individual Schema Therapy sessions): paragraaf 5.3 (Dysfunctional Parent Modes sessions) p 280-291
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten.* Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
  - Hoofdstuk 3 (cognitieve technieken), p.97-116
  - Hoofdstuk 5 (gedrag patronen doorbreken), p.155-186
  - Hoofdstuk 6 (de therapeutische relatie) p. 187-217
  - Hoofdstuk 7 (uitvoerige behandelstrategieën voor schema's), p. 219-271

Totaal 142 pagina's

Aanbevolen literatuur:

- Arntz, A. over Schmucker. M.R. (1996). Het script herschrijven en opnieuw verbeelden: een nieuwe behandeling voor voormalige slachtoffers van seksueel misbruik die aan ptt's lijden. *Psychotherapie 2*, p. 215-237 (kopie)
- Beck, A.T., Davis, D.D. & Freeman A. (2014). *Cognitive Therapy of Personality Disorders.* Guilford Press. Hoofdstuk 6. The Therapeutic Alliance with Patients
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2020). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten.* Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
Hoofdstuk 9 (schematherapie voor de borderline persoonlijkheidsstoornis), p. 323-392.

Vorbereiding ontmoeting:

- Lezen literatuur
- Geef aan waar je valkuilen en krachten liggen in het werken met schematherapie
- Invullen van YSQ en SMI bij jezelf
- Vorbereiden zelf in te brengen casus: voorgeschiedenis, actuele klachten en coping

Tijdschema lesdag 3:

tijdstip	activiteit	leerdoel	werkvorm
07:30 – 08:15	bespreking huiswerk en literatuur: stellingen		
08:15 - 09:00	Imaginatie en rescripting	1	presentatie en video's
09:00 - 09:15	koffiepauze		
09:15 - 09:45	Oefenen middels rollenspel toepassen van imaginatie met rescripting	1	Oefeningen in 3- tallen
09:45 – 10:15	Straffende Oudermodus: Presentatie en demonstratie	2	presentatie en demonstratie
10:15 - 11:00	Oefening ingaan tegen de straffer	2	Oefeningen in 2- tallen
11:00 - 12:00	pauze		
12:00 - 12:30	Oefenen verbannen van de straffende ouder	2	groepsoefening
12:30 - 13:30	Aanpassingen per schema, omgaan met eigen schema's Plenaire discussie	3, 5	plenaire presentatie en discussie
13:30 - 13:40	theepauze		
13:40 - 14:15	Schema- of modusconceptualisatie DVD	4	presentatie en video
14:15 - 15:00	Oefenen conceptualisatie	4	
15:00 - 15:30	discussie/ vragen/		

Lesdag 4 (ontmoeting 7 & 8)

VERVOLGMODULE

Onderwerpen:

- Omgaan met boze kindmodus/boze beschermer
- Omgaan met boosheid en dreiging van de cliënt (referentiele conditionering met identiteitsrelatie)
- Limit setting & empathische confrontatie
- Overcompensatie in modi bij cluster b: boze beschermer, pest en aanvalsmodus, paranoïde modus, zelfverheerlijker

Leerdoelen:

1. Herkennen dat en hoe je getriggerd wordt
2. In staat zijn boosheid niet persoonlijk op te vatten en er adequaat mee om te gaan (o.a. meegaan in energieniveau)
3. Niet vervulde onderliggende behoeften kunnen identificeren als trigger modi
4. Overcompensatiemodi van elkaar kunnen onderscheiden
5. Grenzen kunnen stellen op een niet straffende manier
6. Empathisch kunnen confronteren
7. Kennis hebben van de uitgangspunten van schematherapie bij narcisme

Verplichte literatuur dag 4:

- Behary, W. and Dieckmann, E. (2011). Chapter 40, Schema Therapy for Narcissism: The Art of Empathic Confrontation, Limit-Setting, and Leverage; Campbell, W. Keith, and Miller, Joshua D., editors, *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments*, Wiley Publications; 1 edition, p. 445-456.
- Farrell, J.M., Reiss, N., Shaw, I.A. (2014). *The schema Therapy Clinician's Guide. A complete resource for building and delivering individual, group and integrated schema mode treatments programs.*
Hoofdstuk 5 (The individual Schema Therapy sessions):
paragraaf 5.5 (Angry/impulsive Mode sessions) p 302-310
paragraaf 5.6 (Happy Child Mode sessions) p 311-315
paragraaf 5.7 (Healthy Adult Mode sessions) p 315-320.
- Sprey, A. (2017). *Praktijkboek persoonlijkheidsstoornissen. DSM-5, diagnostiek, cognitieve gedragstherapie en therapeutische relatie.* Bohn Stafleu van Loghum
Hoofdstuk 3 (De therapeutische relatie bij persoonlijkheidsstoornissen: zelfanalyse en functieanalyse) p 145-161
Hoofdstuk 14 De narcistische persoonlijkheidsstoornis p 359-370
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2020). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten.* Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
Hoofdstuk 10 Schematherapie voor de narcistische persoonlijkheidsstoornis p. 393-444
Totaal 107 pagina's.

Aanbevolen literatuur:

- Beck, A.T., Davis, D.D. & Freeman A. (2014). *Cognitive Therapy of Personality Disorders.* Guilford Press. Hoofdstuk 14 (Narcissistic Personality Disorders) p. 301-328
- Behary, Wendy (2013) *Disarming the Narcissist...Surviving and Thriving with the Self-Absorbed*, New Harbinger Publications; 2nd edition.
- Behary, W., Dieckmann, E. (2013) Chapter: *The Art of Adaptive Re-Parenting in the Treatment of Narcissism*, Ogrodniczuk, John S., Editor, *Understanding and Treating Pathological Narcissism*, American Psychological Association; 1st edition

- Behary, W. (2012), Chapter: *Schema Therapy for Narcissism*; van Vreeswijk, M, Broersen, J, and Nadort, M, editors: *The Wiley-Blackwell Handbook of Schema Therapy: Theory, Research and Practice*, Wiley-Blackwell.

Vorbereiding ontmoeting:

- Lezen literatuur
- INLEVEROPDRACHT: Vorbereiding casus van grensoverschrijdend gedrag van een cliënt: beschrijf het grensoverschrijdende gedrag, zowel expliciet als ambigu gedrag (half A4, in Engels, Nederlands, Papiaments of Spaans).
- Neem een foto van jezelf mee als klein kind (jonger dan 10 jaar) in print of digitaal

Tijdschema lesdag 4:

tijdstip	activiteit	leerdoel	werkvorm
07:30 - 08:00	vragen/terugblik		plenair
08:00 - 08:45	Schematherapie bij de narcistische persoonlijkst.	03, 07	presentatie
08:45 - 09:00	narcistische persoonlijkheid: contact leggen	02	video
09:00 - 09:30	Oefenen: contact leggen als voorfase van modi identificeren	02	oefening 2-tallen
09.30 - 09.40	pauze		
09:40 - 10:20	Maken FA en BA cliënt Maken zelfanalyse FA en BA Consequenties voor behandeling bespreken	01	presentatie en plenaire oefening
10:00 – 11:00	Limit setting en empathische confrontatie DVD empathische confrontatie en meerstoelentechniek zelfverheerlijker/ paranoïde modus	02, 03, 04, 05, 06	presentatie & video
11:00 - 12.00	pauze		
12:00 - 12:20	Oefenen meerstoelen bij zelfverheerlijker/ overcompenserende modus	05, 06	plenaire oefening
12:20 - 12:45	Woedende Kind modus theorie en DVD	02, 05	presentatie & video
12:45 - 13.30	Oefenen begrenzen woedende kind en contact maken met Kwetsbare Kindmodus	02, 03, 05	oefening 2-tallen
13:30 - 13:45	theepauze		
13:45 - 14:10	Schematherapie en Sprey bij de narcistische phs (verschillen & overeenkomsten)	07	plenair
14:10 - 14:50	Empathische confrontatie in eigen therapiesituaties	05, 06	oefening 2-tallen
14:50 - 15:30	Suggesties voor huiswerk/ vragen/ praktijkopdracht		plenair

Lesdag 5 (ontmoeting 9 & 10)

VERVOLGMODULE

Onderwerpen:

- Omgaan met schemavermijding
- Basisinterventies: historisch rollenspel
- De outline van een cognitieve schematherapie (verkenningfase, veranderfase, afsluitingsfase)
- Modusmanagementplan
- De pest en aanvalmodus

Leerdoelen:

1. Kennis hebben van de uitgangspunten van schematherapie bij de ontwijkende persoonlijkheidsstoornis
2. Doorbreken van hardnekkige vermijding van gevoel tijdens rescripting
3. Herkennen hoe de schema's (FA's en BA's) van de client inwerken op schema's (FA's en BA's) bij de therapeut
4. Het kunnen opstellen van een modusmanagementplan
5. Weten hoe de fases van schematherapie te doorlopen
6. Een historisch rollenspel kunnen toepassen
7. Omgaan met aanvallen vanuit de pest en aanvalsmodus

TOETS:

Deze wordt op lesdag 5 uitgedeeld

Verplichte literatuur:

- Arntz, A. (2012) Schema Therapy for Cluster C Personality Disorders. In: Vreeswijk, van, M., Broersen, J., Nadort, M. The Wiley-Blackwell Handbook of Schema Therapy: Theory, Research, and Practice. Wiley p 397-414.
- Sprey, A. (2015). Praktijkboek persoonlijkheidsstoornissen. DSM-5, diagnostiek, cognitieve gedragstherapie en therapeutische relatie. Bohn Stafleu van Loghum Hoofdstuk 7 De ontwijkende persoonlijkheidsstoornis p 270-283
- Thijssen, M. Broersen, J. (2019). De gevaarlijke combinatie van diabetes mellitus en een eetstoornis. Een behandeling met kortdurende schematherapie binnen ziekenhuissetting. Gedragstherapie (52) p.198 - 225.
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M. (2020). Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum Hoofdstuk 7 (uitvoerige behandelstrategieën voor schema's), p. 219-271 (**herhaling**)

Totaal 109 pagina's

Aanbevolen literatuur:

- Perris P., Fretwell, H. & Shaw I.A (2012). Therapist Self Care in the Context of Limited Reparenting: uit: The Wiley-Blackwell Handbook of Schema Therapy, 1st Edition. Edited by: Vreeswijk, M. van, Broersen, J., Nadort, M. Uitgeverij John Wiley & Sons.

Vorbereiding ontmoeting

- Lezen literatuur
- Bereidt een casusconceptuatisatie (schema of modi) voor.

Tijdschema lesdag 5:

tijdstip	activiteit	leerdoel	werkvorm
07:30 - 08:15	Vragen over de theorie, terugblik		plenair
08:15 - 08:45	Schematherapie bij de vermijdende persoonlijkheidsstoornis	1	presentatie
08:45 - 09:30	Video doorbreken van vermijding bij Im. & rescripting,	2	video
	gevolgd door oefening	2	oefening in 2-tallen
09:30 - 09:40	pauze		
09:40 - 11:00	Maken FA en BA cliënt, zelfanalyse FA en BA van jezelf als therapeut, analyse schema's (en coping) client en jezelf Consequenties voor behandeling bespreken	3	plenair
11:00 - 12:00	pauze		
12:00 - 12:20	Historisch rollenspel presentatie	6	presentatie
12.20 – 13:00	Oefening historisch rollenspel	6	oefening
13:00 - 13:15	Pest en Aanvalsmodus presentatie	7	presentatie en video
13:15 - 13:45	Oefenen pest en aanvalsmodus middels limit setting en meerstoelen techniek	7	oefening in 2-tallen
13:45 - 14:00	pauze		
14:00 - 14:30	Outline behandeling & modusmanagement plan	4, 5	presentatie
14:30 - 15:00	knelpunten uit de praktijk		plenair oefenen
15:00 - 15:30	Evaluatie en toelichting toets (invullen formulier en mondeling)		plenair

INLEVEROPDRACHT: EINDTOETS

De introductie in de cognitieve schematherapie wordt schriftelijk getoetst (toets I) met een eindtoets (uitgedeeld op lesdag 5). In deze eindtoets wordt beschrijvende diagnostiek, weergave van schemalijsten, een modus- of schemaconceptualisatie, behandelplan van de behandelaar zelf getoetst in de vorm van een casus.

Lever het casus conceptualisatieformulier binnen 1 maand na de laatste lesdag in. Je kunt binnen 2 weken een beoordeling verwachten. Bij een onvoldoende wordt een herkansing aangeboden

Maak een keuze uit de Nederlandse, Engelse of Spaanse versie van het formulier.